

StOKpaardje

Tijdschrift van Stichting 't Oude Kinderboek – jaargang 16, nummer 2, 2020

Anders dan normaal...

Dit tweede StOKpaardje van 2020 verschijnt in een periode die anders is dan anders, anders dan normaal. Het verschijnt in 'het nieuwe normaal'. Of dat nieuwe normaal echt over een paar jaar 'normaal' en 'gewoon' zal zijn, daar zijn de meningen nog over verdeeld. En ook de precieze inhoud van dat mogelijke nieuwe normaal staat nu nog niet vast. Wellicht dat over dertig jaar er kinderboekbesprekingen komen over boeken die zich afspelen aan het begin van de eenentwintigste eeuw waarin men het toen nog gewoon vond om elkaar voortdurend de hand te schudden of elkaar zelfs meerdere kussen te geven bij een begroeting.

Ook bij StOK speelde en speelt het coronavirus een rol. Vanaf begin maart tot aan de versoepelingen in de tweede helft van mei hebben de werkzaamheden nagenoeg stil gelegen. Er werden geen boeken toegevoegd aan de collectie, er kwamen geen schenkingen binnen en het uitlenen van boeken lag ook helemaal stil. Eind mei, begin juni is het meeste weer op gang gekomen. Uiteraard aangepast. En dat betekent voor de medewerkers: handen wassen, werkplekken voortdurend schoonmaken en onderling afstand bewaren.

Dat afstand bewaren speelt zeker ook een rol bij het (nog niet) kunnen organiseren van een boekenmarkt op locatie of het deelnemen aan een externe boekenmarkt. Heel jammer voor mensen die op zoek zijn naar bepaalde oude kinderboeken, maar ook voor StOK zelf. De inkomsten uit de verkoop van boeken is nl. een zeer welkome aanvulling op de inkomsten van StOK. Wat dat betreft zou het heel fijn zijn als meer mensen Vriend zouden worden van StOK! Wat betreft die mensen die op zoek zijn naar bepaalde kinderboeken: we ontvangen wel weer gasten bij StOK en in ons magazijn staan heel veel verkoopboeken gerubriceerd bij elkaar. Dus kom gerust langs, we ontvangen u graag op die bekende, wellicht al bijna normale anderhalve meter afstand!

Gerrie Halsema

75 jaar bevrijding

Het plan was om in de zomermaanden een tentoonstelling te organiseren die in het teken stond van het thema 75 jaar bevrijding. Dit StOKpaardje zou daar dan naar verwijzen en natuurlijk zouden er boeken worden besproken die zich afspeelden in de oorlog of na de bevrijding. Die tentoonstelling gaat er –als er geen sterk beperkende maatregelen worden afgekondigd- toch komen, maar staat nu voor het najaar gepland. Een commissie is hard bezig een en ander van de grond te krijgen. Eén van de geplande onderdelen is een speciale uitgave van het StOKpaardje, helemaal in de lijn van de tentoonstelling. Om toch alvast een stukje in de richting van die speciale uitgave te gaan in dit (korte) StOKpaardje een bijdrage van Bram van IJperen onder de titel 'Assorti extra'.

Assorti extra

Om te beginnen twee boeken met bijna identieke titels: *Daar wordt gebeld.....!* en *Daar wordt gebeld!* Het eerste verscheen in 1945, middenin de Hongerwinter, het andere vlak na de oorlog, in 1946. De respectieve auteurs ervan zijn vertaalster, redactrice en journaliste Amy Groskamp-Ten Have (1887-1959), bekend van *Hoe hoort het eigenlijk?* en zanger/cabaretier Clinge Doorenbos. Formeel gezien heet zijn boek *Daar wordt gebeld! bij Clinge Doorenbos*. Zo staat het op de titelpagina. Het voorzetsel 'bij' lijkt, plat uitgesproken, op het Engelse 'by'.

Op de titelpagina van de Engelse vertaling van zijn boek zou dan The doorbell rang, by Clinge Doorenbos hebben gestaan. Doorenbos hield wel van een geintje, getuige het humoristische taalgebruik in zijn boek vol superkorte en ook langere vertellingen, waarin ernst en luim samengaan. Amy Groskamp bediende zich van korte verhalen, of zoals ze zelf zei, van impressies. Af en toe doen ze me denken aan de columns van Simon Carmiggelt.

Illustratie uit *Daar wordt gebeld.....!*

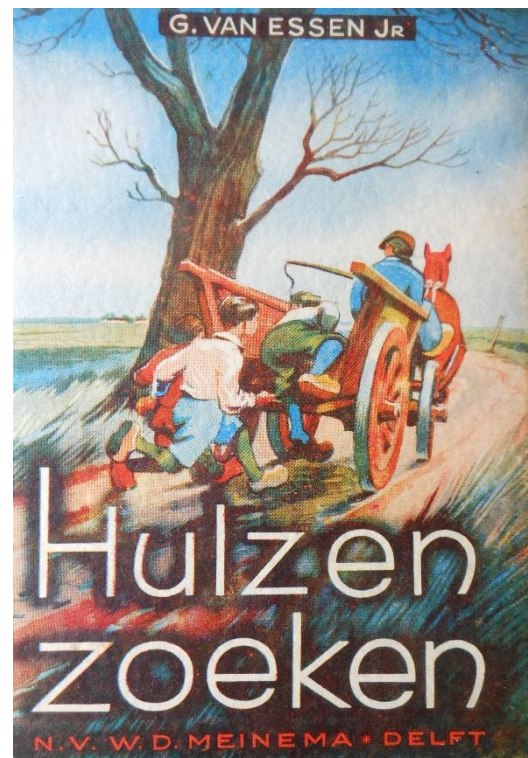

In beide boeken staan de wrange gebeurtenissen uit de winter van 1944-1945 centraal. Tot mijn lichte verbazing zijn de twee boeken opgenomen in het CBK van de KB, de onmisbare catalogus voor liefhebbers van oude en nieuwe kinderboeken. Zijn dit eigenlijk wel boeken voor kinderen? Zó veel komen er niet in voor, vooral niet bij Doorenbos. Zijn ze dan geschikt voor kinderen? Absoluut. Zeker de rijkelijk van grappige illustraties voorziene tafereeltjes van Doorenbos, maar ook de serieuzere verhalen van Groskamp, over de gevaarlijke situatie in de stad, waar de bezetter zijn huid zo duur mogelijk verkocht.

Over de hongertochten, die soms een ander doel dienden, zoals eten en spulletjes ophalen om ze door te verkopen tegen grof geld. De beide illustratoren verdienen de nodige lof voor hun artistieke bijdragen, zowel de sombere aquarellen van Herman Moerkerk als de tragikomische tekeningen van Frits van Bemmél.

Een bijzonder boek is *Terugkeer*, van de auteur van o.a. *De kinderkaravaan* en *Lawines razen*: mevr. A. Rutgers van der Loeff-Basenau. De vertelling speelt zich af in de eerste tijd na 1945 in de pas ontstane staat West-Duitsland. Plaats van handeling is een kamp voor DP's, displaced persons, dak- en thuislozen, ontheemden en overlevenden uit de concentratie-, straf- en werkkampen van nazi-Duitsland. DP's waren er al vóór 1945. De hoofdpersonen zijn een Poolse moeder en haar drie kinderen. De vader wordt in het begin van de oorlog gearresteerd en belandt in een gevangenis waar niemand levend uitkwam. Enkel het jongste kind, een meisje van zeven is nog bij haar. Haar twee grote broers zijn naar werkkampen gebracht. Sindsdien hebben ze niets meer over hen vernomen. Totdat enkele dagen voor Kerstmis het bericht komt dat Stanislaus en Wjodke met hun moeder en zusje zullen worden herenigd. Na een stoeve start - vooral de oudste zoon heeft het moeilijk - viert het gezin een geslaagd kerstfeest. In ruim dertig bladzijden wordt op compacte wijze een indringend beeld gegeven van het tragische lot van D.P.'s. Met weinig woorden wordt veel gezegd. Sommige lezers, zowel jongere als oudere, zullen wat meer pagina's nodig hebben om alle feiten op een rijtje te zetten. De schrijver valt met de deur in huis en laat haar personages geregeld terugblikken. Dit vraagt concentratie. Geen probleem. Het verhaal is kort genoeg om het in één avond te lezen en te herlezen. Eén aanmerking: meer dan eens wordt 'to displace' weergegeven met verplaatsen. Er zijn betere vertalingen. *Terugkeer* verscheen in 1952. Het verhaal is later ook verschenen samen met *Je bent te goed, Giacomo*.

Een zondagsschoolboekje van W.D. Meinema, de bekende uitgever, oorspronkelijk uit Delft, die boeken van gereformeerde strekking uitgeeft. *Hulzen zoeken*, uit begin jaren '50. De auteur is G. van Essen, de illustrator Menno (van Meeteren Brouwer). Op de kleurrijke bandtekening zien we hoe Gert en z'n makkers op de rijdende wagen klimmen. De gretigheid van de jongens om hulzen te gaan rapen is zichtbaar. Veel genres voor dit boek: gezinsverhalen, protestants-christelijke verhalen, dorpsverhalen en oorlogsverhalen. Februari 1945. De oorlog loopt ten einde. Een dorp in de polder. Hongertochten. Een gelovig gezin: vader, moeder, vier kinderen, bidden voor het slapen gaan: 'Ik ga slapen, ben zo moe, 'k sluit mijn beide oogjes toe'. Vader rookt een pijp, moeder breit een borstrok, Mientje en Jannie breien ook, Gert maakt huiswerk, broer Wim zit te lezen. Er is geen elektrisch licht meer, vroeg naar bed dus. De volgende dag beschieten vliegtuigen auto's op de grote weg: sein voor de schooljeugd om kogelhulzen te gaan zoeken. Dat levert koper op! En koper kun je ruilen. Gert vindt een huls. Hij hoort hoe de vliegtuigen nóg een auto bombarderen. Nóg meer hulzen! Gebrul van motoren brengt hem in paniek. Hij is alleen, er is niemand meer om hem te helpen. Toch wel. Er is er Eén Die ziet dat hij in doodsgevaar verkeert! Gert bidt: "Heere, bewaar mij". Hij besluit nooit meer hulzen te gaan zoeken.

Bram van IJperen

Aanvulling vorige StOKpaardje

In het vorige nummer van Stokpaardje (2020:1) heb ik een bijdrage geleverd over Vlaardingse schrijvers van oude kinderboeken. Mijn neef A. Simon van Dorp (ps.) ontbrak daarin. De vraag wat een oud kinderboek was zat me dwars. Zijn kinderboeken waren voor mij niet oud genoeg. Dringt zich op de vraag wat oud is in dit verband. De boeken van neef Bram verschenen van 1988 t/m 1992. Het oudste is nu dus 32 jaar. Is dit oud? Ja, zullen sommigen vinden; bejaard

zelfs, voegen anderen er schertsend aan toe. Voor info over het werk van Simon van Dorp voer ik de lezer naar het Centraal Bestand Kinderboeken van de KB, kb.nl/cbk. Als ik het goed heb zijn hierin de jongere kinderboeken (ook die van mijn neef dus) aan een korte recensie van NBD Biblion onderworpen. Horen dergelijke beoordelingen wel thuis in een catalogus als het CBK? Ze kunnen vooroordelen bij de lezer in de hand werken. Wat betreft het fysieke boek ligt het anders. Concrete punten als bladspiegel, lettertype, illustraties en aantal bladzijden zijn objectief vast te stellen. En dat geldt ook voor korte inhoud en aanbevolen leeftijd.

Bram van IJperen

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek
p/a Het Stadshuus
Markt 3
7241 AA Lochem
info@stichtingtoudekinderboek.nl
www.stichtingtoudekinderboek.nl
ISSN 1873-9474 (gedrukt)
ISSN 2211-7989 (online)
IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

Doelstelling

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

StOK is een culturele ANBI

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u ons [mailen](#) of bellen.

